

УДК 81'37+811.161.2

DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2019.26.180944>

О. В. Нарушевич-Васильєва,

канд. філол. наук, доц.,

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри журналістики

ЯВИЩЕ СЕМАНТИЗАЦІЇ В ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТАХ УКРАЇНИ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕРМІНОЛОГІЇ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ)

У статті розглянуто особливості семантизації української термінології харчової промисловості в державних стандартах України. Проаналізовано типові помилки, виявлені в дефініціях термінопонять науково-виробничої сфери. Зроблено висновок щодо необхідності усунення зазначених недоліків задля нормалізації національно-

мовної форми вираження термінологічних одиниць та уніфікації їхнього логіко-поняттєвого змісту.

Ключові слова: термін, харчова промисловість, семантизація, дефініція, термінологічна дублетність.

Формулювання проблеми та її зв'язок із попередніми дослідженнями. Проблема семантизації термінів у фахових текстах не є новою для сучасного мовознавства. Їй приділено увагу в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема І. М. Волкової [2], І. А. Андреюк [1], З. І. Комарової [6], В. В. Дубічинського [4], В. Д. Табанакової [13], С. В. Гринев-Гриневича [3], Н. Г. Лозової [9] та ін. Одним із важливих аспектів цієї проблеми є вивчення особливостей семантизації термінологічних одиниць у державних стандартах на терміни та визначення як особливих різновидах фахового тексту, що є не лише носієм інформації, але й засобом спілкування з певним колом адресатів, оскільки розрахований на відгук тих, до кого звернений, і тих, хто ним практично користується. Прагматичний потенціал фахового тексту значною мірою залежить від повноти й способу розкриття семантики вжитих у ньому термінологічних одиниць.

Актуальність цієї наукової розвідки зумовлена необхідністю подальшого розроблення основних положень теорії та практики термінографічної семантизації. Дослідження спрямоване на вироблення рекомендацій щодо уточнення / уніфікації формулювань дефініцій понять терміносфери харчової промисловості, гармонізації їхнього логіко-поняттєвого змісту.

Метою пропонованої статті є дослідження особливостей семантизації термінів у чинних державних стандартах України (далі ДСТУ).

За **об'єкт** обрано дефініції термінів харчової промисловості, поданих у ДСТУ.

Виклад основного матеріалу. Харчування – це основа людської життєдіяльності. Харчова промисловість (далі ХП) становить сукупність кількох десятків галузей, які виробляють продукти харчування, а тому термінологія ХП – це великий за обсягом шар спеціальної лексики, який, безперечно, потребує уваги мовознавців. Проте терміносфера ХП до цього часу залишається в українському мовознавстві малодослідженою. Зокрема наразі актуальним є вивчення особливостей лексикографічної фіксації та функціонування вузькоспеціальних термінологічних одиниць цієї терміносистеми (термінів на позначення загальних понять сфери виробництва харчових продуктів та її технологій; вихідної сировини; технологічних процесів – стадій та різних операцій; кінцевої (товарної) продукції і т. ін.), принципів її нормалізації та кодифікації.

В основу аналізу особливостей семантизації термінів у ДСТУ у сфері ХП покладено категорійний підхід, за яким у дефініціях, що розкривають семантику терміна, ми віднаходили насамперед ознаки, детерміновані тією чи тією поняттєвою категорією. Матеріалом дослідження слугували дефініції термінів ХП однієї поняттєвої категорії / тематичної групи / підгрупи.

Стандартом на терміни й їхні визначення називають словник системного типу, який має офіційний, державно-правовий характер. Підготовка термінологічного стандарту полягає в дослідженні термінології певної галузі знання та її використання, в розробленні логіко-поняттєвої системи в межах цієї сфери та в офіційному затвердженні й уведенні в дію цього стандарту як державного документа авторитетною групою вчених-експертів [4, с. 95]. На відміну від дефініцій термінопонять, які функціонують у підручниках, монографіях, наукових статтях, дефініції у державних

стандартах мають специфічну семантико-синтаксичну структуру, власну формалізовану метамову опису терміноодиниць.

З огляду на спрямованість нашого дослідження поняття «семантизація» будемо використовувати в розумінні «семантичний, логіко-поняттєвий аналіз, який передбачає всі можливі способи розкриття значення терміна» [13, с. 116] у фаховому тексті.

Вітчизняні й зарубіжні мовознавці одностайні в думці щодо важливості формування точної дефініції терміна на основі виокремлення обов'язкових характерних ознак того предмета або явища, який (яке) він позначає. Розглядаючи вимоги до дефініцій, прийняті в логіці й термінознавстві, С. В. Гриньов-Гриневиц зазначає, що «однотипні поняття повинні мати однотипні дефініції (з однотипною синтаксичною структурою та лексичним наповненням)» [3, с. 112]. Також дослідник наголошує, що, «визначаючи супідрядні (виділені на одній підставі поділу) видові поняття, як видову ознаку в дефініціях потрібно зазначати ту саму ознаку (або сполучення ознак)» [3, с. 111–112].

Н. Г. Лозова у своєму дисертаційному дослідженні здійснила логіко-поняттєвий аналіз дефініцій консубстанційних термінів в аспекті віднаходження в них логічних помилок, засвідчених у словниках та законодавчих актах, і розробила фундаментальну типологію цих помилок, серед яких найтиповішими є такі: 1) занадто вузький дефінієнс, переобтяжений надлишковими видовими ознаками; 2) занадто вузький дефінієнс із недостатньою видовою диференціацією; 3) перелік видових понять за відсутності родового; 4) переобтяження додатковою (надлишковою) конкретизацією; 5) наявність кількох суміжних родових понять; 6) тавтологічність, переобтяжена спільнокореневими словами та власне визначуваним терміном [9, с. 74–75].

Проаналізувавши дефініції термінів ХП, що репрезентують одну поняттєву категорію в тексті того самого ДСТУ, за однотипністю відбиття в них системних відношень, ми виявили різнобій у їхніх формулюваннях. Наприклад, у ДСТУ 2633:2007 «Продукція кондитерського виробництва. Терміни та визначення понять» дефініції термінів тематичної підгрупи «Напівфабрикати» тематичної групи «Продукція харчової промисловості», які позначають поняття категорії речовин, сформульовано на основі різних ознак: **глазур** – кондитерський напівфабрикат, що його застосовують для глазурування харчових продуктів [22, с. 7]; **арахісова маса** – кондитерський напівфабрикат, отриманий розтиранням обсмажених ядер арахісу [22, с. 9]. У першій із наведених дефініцій виразною є ознака 'застосовувати', яка заaktuалізує семантику призначення напівфабрикату, в другій – ознака 'отриманий', яка заaktuалізує семантику способу отримання напівфабрикату, що засвідчує різні моделі семантизації. Принагідно зауважимо, що в контексті нашого дослідження, слідом за М. О. Ряполовою, модель семантизації розглядаємо як «мінімальний номінативний комплекс, необхідний для співвіднесення з екстралінгвістичною дійсністю» [12, с. 7].

Серед інших типових логічних помилок у дефініціях термінів ХП виявлено такі:

– використання у дефініціях еврисемічного (широкого) родового поняття, наприклад: **колір** – показник, що характеризує забарвлення продукту [16, с. 42] (тут порушено логічний ієрархічний зв'язок між поняттями, оскільки має бути вказівка на найближче родове поняття «органолептичний показник»);

– відсутність співвіднесеності між дефінієндумом і дефінієнсом, наприклад: **сиропридатна сировина** – сировина (молоко, знежирене молоко, вершки, маслянка) – сприятливе середовище для розвитку мікрофлори, яку використовують, щоб виробляти сир, і має здатність утворювати згусток під дією молокозсідальних

ферментів та закваски (заквашувального препарату) і відповідає вимогам чинних нормативних документів [18, с. 4];

– надлишок неістотних ознак за відсутності лаконічності, наприклад: **вади** – погіршення якості виноматеріалу, вина або бренді внаслідок зміни властивостей і складу; має характер фізико-хімічної (почорніння, побуріння, посизіння, мідний кас), хімічної (сірководневий запах) природи; привноситься з виноградом (лисячий, землистий та ін. присмаки), зумовлене порушенням технології (гребеневий і дріжджовий присмаки, переокисленість, штих) або порушенням санітарних правил догляду за посудинами, обладнанням, комунікаціями (присмак дуба, плісняви та ін.) [14, с. 15];

– тавтологія, наприклад: **сквашені вершки** – вершки сквашені чистими культурами молочнокислих бактерій [17, с. 3].

Вивчаючи особливості семантизації термінів ХП у ДСТУ, ми також порівняли дефініції тих самих термінів у державному стандарті та галузевому термінологічному словнику – іншому особливому типі лексикографічних праць. Під час аналізу результатів проведеного дослідження було помічено, що в обох цих типах фахових текстів для визначення термінів на позначення категорії речовин надано перевагу видородовим дефініціям, коли визначуване видове поняття підводиться під родове, а також використано описові дефініції, у яких міститься перелік семантичних ознак визначуваного поняття. Проте кількісний склад видорозрізнявальних семантичних ознак того самого поняття у галузевих словниках порівняно більший. Це пояснюється тим, що галузевий словник розрахований на ширше коло адресатів (реципієнтів), ніж галузевий стандарт, яким за потреби користуються лише фахівці вузького профілю. Відрізняються ці два типи словників і своєю прагматичною спрямованістю: у галузевому словнику розкривається лексичне значення термінів як вузькоспеціальних, так і міжгалузевих і загальнонаукових з метою створити якомога повнішу картину термінології описуваної сфери спеціальних знань, яку вивчатимуть зацікавлені читачі; основне ж призначення галузевих стандартів – подати стисле й однозначне тлумачення змісту основних (вузькогалузевих) термінів для забезпечення взаєморозуміння між фахівцями, які ними користуються. Порівняймо, наприклад: **емульгатор** – речовина, що сприяє утворенню жирової емульсії та підвищенню її агрегативної стійкості [17, с. 4]; **емульгатор** – поверхнево-активна речовина, яка в невеликих кількостях у розчині сприяє утворенню емульсії або збільшує її колоїдну стабільність, зменшуючи швидкість агрегування чи коалесценції [27, с. 154].

Зазначимо також, що в ДСТУ трапляються поодинокі випадки ускладнення таксономічних дефініцій примітками, в яких наведено приклади – певні роз'яснення щодо визначуваного поняття, що розширюють уявлення реципієнта про нього. Наприклад: **вітамін** – низькомолекулярні, біологічно активні органічні сполуки, необхідні для нормального обміну речовин в організмі, введення яких підвищує біологічну цінність маргаринової продукції. **Примітка.** Вітамін А, вітамін Д, вітамін Е [23, с. 8].

Дискусії на сторінках наукових праць та численних термінологічних конференціях останніх років засвідчують, що однією з найважливіших проблем, яка постійно привертає увагу мовознавців, є збереження й розбудова національної основи української термінології в умовах посилення впливу сучасних глобалізаційних процесів.

За нашими спостереженнями, у державних стандартах України трапляються випадки вживання термінологічних дублетів як у заголовках, так і в дефініціях, які, на думку багатьох українських науковців, засвідчують невідповідність термінів критерію нормативності, що не відповідає zasadі однойменності того самого змістовного

наповнення поняття. Зокрема ми виявили синонімію в заголовках термінологічних статей, зумовлену такими причинами:

1) паралельним уживанням термінів, які мають різну етимологію, наприклад: **квашення; соління; мочіння** – мікробіологічний спосіб консервування, який ґрунтується на здатності молочнокислих бактерій зброджувати цукри, що містяться в овочах і фруктах, у молочу кислоти [15, с. 8]; **вапнування; дефекація** – оброблення дифузійного соку вапняним молоком, щоб розкласти знецукри [26, с. 5]; **прянощі; спеції** – продукти рослинного походження, що їх використовують для покращування смаку та аромату м'ясних продуктів [19, с. 5];

2) уживанням семантично тотожних назв, утворених від однієї твірної основи за допомогою питомого та іншомовного суфікса: **чеддеризація; чеддеризування** – зміна фізико-механічних властивостей сирної маси під дією молочної кислоти до утворення волокнисто-шаруватої структури [18, с. 6];

3) прагненням замінити термінологічні сполучення компактними однослівними назвами: **декантат; очищена перша сатурація** – прозорий сік відстійників, одержаний під час відстоювання нефільтрованого соку першої сатурації [26, с. 6]; **дробарка винограду (м'ялка)** – машина для механічного розчавлювання ягід винограду [14, с. 32].

Функціонування синонімічних пар у дефініції в межах однієї термінологічної статті – явище рідкісне (наприклад, у наведеній нами раніше дефініції терміна *сиропридатна сировина* спостерігаємо вживання термінів-синонімів *закваска* і *заквашувальний препарат*, один із яких подається поруч у дужках). Значно частіше в дефініціях, зафіксованих у стандартах ХП (іноді навіть у тому самому ДСТУ), трапляються випадки паралельного вживання одного з термінів синонімічної пари, наприклад: **діоксид сірки (сірчистий ангідрид)** – газоподібна речовина, що використовується як консервант, антиокислювач, а також для санітарної обробки виробничих приміщень і виноробського устаткування [14, с. 50]; **стічні води винзаводу** – води від миття і дезінфекції виноробського обладнання, тари, виробничих приміщень та господарсько-побутових підрозділів заводу, а також рідкі відходи від перегонки вина, вичавки, дріжджових і гуцтових осадів [14, с. 42].

Проблему синонімії в термінології порушено у численних працях науковців [5; 7; 8; 10; 11 та ін.], погляди яких щодо функціонування національних та іншомовних термінів-дублетів у сфері фіксації (термінологічних стандартах, словниках) та у практиці фахового використання (фаховій літературі) відзначаються неоднозначністю, кожен із дослідників наводить власну аргументацію висловлених ним пропозицій щодо розв'язання цієї актуальної проблеми.

Зі свого боку ми погоджуємося з думкою Д. С. Лотте, відповідно до якої введення синоніма є виправданим лише тоді, коли він має явні переваги перед терміном, який функціонував раніше; синонімія можлива на етапі термінотворення, коли відбувається пошук, відбір і випробування термінів, а на етапі уніфікації та стандартизації стає шкідливою, особливо це стосується запозичених найменувань, які нерідко пропонуються як еквіваленти до питомих термінів без урахування необхідності їхнього семантичного зв'язку з іншими термінами певної терміносистеми [10, с. 68, 72]. Вважаємо, що наявність термінологічних дублетів у ДСТУ є негативним явищем, оскільки ускладнює входження термінолексем до практики спілкування фахівців певної галузі.

Недоречно також пропонувати до вживання у певній сфері як синонім галузевого терміна багатозначний термін, який паралельно функціонує в науково-технічній

літературі з іншим лексичним значенням. Наприклад, термін *дезінтегратор*, який у ДСТУ 2597-94 «Устаткування для виробництва хлібобулочних та борошняних кондитерських виробів. Терміни та визначення» зафіксовано як синонім терміна *мікромлин* [25, с. 7], використовують для позначення різних приладів: 1) *машина для подрібнювання крихких і не дуже твердих матеріалів (вугілля, гіпсу тощо) ударами циліндричних стрижнів, розміщених на роторах, що обертаються у протилежних напрямках*; 2) *апарат для очищення промислових газів від дрібних твердих або рідких частинок* [28, с. 326].

Підтримуємо міркування науковців щодо припустимості синонімії в навчальних текстах, де вона може використовуватись як засіб витлумачення термінологічних одиниць для неспеціалістів або учнівської і студентської молоді. Таку синонімію доцільно застосовувати в парах «іншомовний термін» – «український відповідник».

Однією з умов досягнення комунікативно-прагматичної ефекту в процесі фахового спілкування є нормативне застосування термінологічної лексики, тому укладачі ДСТУ в доборі реєстрових термінів мають керуватися критерієм їхньої нормативності. Зазначимо, що в Україні зараз проводиться активна робота щодо вдосконалення стандартів у напрямі виявлення й усунення мовних і логічних вад. Для прикладу порівняємо визначення того самого терміна у старій і новій редакції стандарту з пивоварного виробництва: *сушіння пивоварного солоду* – *обробка пивоварного солоду* [21, с. 8]; *сушіння пивоварного солоду* – *обробляння пивоварного солоду теплом до визначеної вологості* [20, с. 8]. Такому плідному результату, на наш погляд, значною мірою сприяли рекомендації щодо стандартизації науково-технічної термінології, подані в ДСТУ 3966:2009 «Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять» [24], де зокрема сформульовано вимоги до терміна та розглянуто різні аспекти правильного визначення понять.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, зацентруємо увагу на таких моментах:

1. Аналіз моделей семантизації термінів ХП, які належать до однієї тематичної групи, свідчить про несистемний підхід до визначень понять цієї терміносфери у державних стандартах. Отже, досі не втрачає своєї актуальності проблема віднаходження необхідних та достатніх семантичних ознак для побудови оптимальних термінологічних дефініцій з метою логічно вмотивованого їхньою системною організацією подання знань із певної предметної галузі у нормативно-технічних текстах.

2. У визначеннях термінів ХП наявна значна кількість логічних помилок, що виникли переважно внаслідок порушення правил поділу понять (співмірності поділу, єдиного принципу поділу, безперервності поділу), тому деякі формулювання дефініцій у ДСТУ потребують відповідного доопрацювання.

3. Актуальною залишається необхідність подальшого проведення роботи в напрямі усунення невиправданої синонімії найменувань понять ХП, яка зокрема знайшла своє відбиття у термінографічній практиці.

4. Нові позитивні результати щодо уніфікації моделей семантизації термінів ХП та створення стандартизованих лексикографічних дефініцій можуть бути досягнуті лише за умови узгодженої співпраці мовознавців і досвідчених фахівців цієї науково-виробничої сфери.

Література

1. *Андреюк И. А.* Проблема дефиниции в отраслевых словарях: семантический синтаксический аспект (на материале словарей по электронике современного

английского языка) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Ленинград, 1990. 16 с.

2. Волкова И. Н. Моделирование определений в терминологических стандартах. *Современные проблемы русской терминологии*. М. : Наука, 1986. С. 140–162.

3. Гринев-Гриневиц С. В. Введение в терминографию: Как просто и легко составить словарь. М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 224 с.

4. Дубичинский В. В. Теоретическая и практическая лексикография. Вена – Харьков, 1998. 160 с.

5. Коваль А. П. Синоніміка в термінології. *Дослідження з лексикології та лексикографії*. К. : Наукова думка, 1985. С. 149–170.

6. Комарова З. И. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. Свердловск. : Изд-во УрГУ, 1991. 156 с.

7. Кочан І. М. Синонімія у термінології. *Мовознавство*. 1992. № 3. С. 32–34.

8. Лейчик В. М. Термины-синонимы, дублиеты, эквиваленты, варианты. *Актуальные проблемы лексикологии и словообразования*. Новосибирск, 1973. Вып. 2. С. 103–107.

9. Лозова Н. Г. Ідеографічна репрезентація когнітосемного простору назв суб'єктів культурної діяльності в українській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Луцьк, 2016. 235 с.

10. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. М. : Наука, 1982. 152 с.

11. Мартиняк О. А. Синонімія та варіантність в українській науково-технічній термінології : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Львів, 2010. 399 с.

12. Ряполова М. А. Типовые модели семантизации знаменательной лексики в СО и МАС (сравнительная характеристика в аспекте адресности лексикографического текста) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Белгород, 1997. 22 с.

13. Табанакова В. Д. Ідеографічне описання наукової термінології в спеціальних словарях : дис. ... доктора. филол. наук : 10.02.21. Тюмень, 2001. 288 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

14. ДСТУ 2163-93. Виноробство. Терміни та визначення. К. : Держстандарт України, 1993. 92 с.

15. ДСТУ 2073:2009. Консерви овочеві та фруктові. Технологічні процеси та способи консервування. Терміни та визначення понять. К. : Держспоживстандарт України, 2009. 19 с.

16. ДСТУ 2629-94. Крупи, побічні продукти і відходи. Терміни та визначення. К. : Держстандарт України, 1994. 44 с.

17. ДСТУ 4422:2005. Молочна промисловість. Виробництво масла. Терміни та визначення понять. К. : Держспоживстандарт України, 2006. 14 с.

18. ДСТУ 4420:2005. Молочна промисловість. Виробництво сиру. Терміни та визначення понять. К. : Держспоживстандарт України, 2006. 13 с.

19. ДСТУ 4424:2005. М'ясна промисловість. Виробництво м'ясних продуктів. Терміни та визначення понять. К. : Держспоживстандарт України, 2005. 29 с.

20. ДСТУ 3139-2015. Пивоваріння. Терміни та визначення понять. К. : ДП «УкрНДНЦ», 2015. 26 с.

21. ДСТУ 3139-95. Пивоварство. Терміни та визначення. К. : Держстандарт України, 1995. 29 с.

22. ДСТУ 2633:2007. Продукція кондитерського виробництва. Терміни та визначення понять. К. : Держспоживстандарт України, 2009. – 42 с.

23. ДСТУ 3001:2008. Продукція маргарина. Виробництво. Терміни та визначення понять. К. : Держспоживстандарт України, 2009. 24 с.
24. ДСТУ 3966:2009. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять. К. : Держспоживстандарт України, 2009. 30 с.
25. ДСТУ 2597-94 Устаткування для виробництва хлібобулочних та борошняних кондитерських виробів. Терміни та визначення. К. : Держстандарт України, 1994. 33 с.
26. ДСТУ 2567:2007. Цукрове виробництво. Терміни та визначення понять. К. : Держспоживстандарт України, 2009. 23 с.
27. Онейда Й, Швайка О. Глосарій термінів з хімії. Донецьк, 2008. 738 с.
28. Словник іншомовних слів / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. К. : Довіра, 2000. 1018 с.

Referenses

1. Andreyuk, I. A. (1990), *The Problem of Definition in Industry Dictionaries: The Semantic-Syntactic Aspect (based on the Dictionary of Electronics of Modern English) : Synopsis of thesis [Problema definitzii v otraslevykh slovaryakh: semantiko-sintaksicheskii aspekt (na materiale slovarey po elektronike sovremennogo angliyskogo yazyka) : avto-ref. dis. ...kand. filol. nauk]*, Leningrad, 16 p.
2. Volkova, I. N. (1986), *Simulation of definitions in terminological standards [Modelirovanie opredeleniy v terminologicheskikh standartakh]*, *Sovremennye problemy russkoy terminologii*, Nauka, Moscow, pp. 140–162.
3. Grinev-Grinevich, S. V. (2009), *Introduction to terminography: How simple and easy to make a dictionary [Vvedenie v terminografiyu: Kak prosto i legko sostavit' slovar']*, Moscow : Knizhnyy dom «LIBROKOM», 224 p.
4. Dubichinskiy, V. V. (1998), *Theoretical and practical lexicography [Teoreticheskaya i prakticheskaya leksikografiya]*, Vena – Khar'kov, 160 p.
5. Koval, A. P. (1985), *Synonymy in terminology [Synonimika v terminolohii]*. *Doslidzhennia z leksykolohii ta leksykohrafii*, Naukova dumka, Kyiv, pp. 149–170.
6. Komarova, Z. I. (1991), *The semantic structure of a special word and its lexicographical description [Semanticheskaya struktura spetsial'nogo slova i ee leksikograficheskoe opisanie]*, Izd-vo UrGU, Sverdlovsk, 156 p.
7. Kochan, I. M. (1992), *Synonymy in terminology [Synonimiia u terminolohii]*, *Movoznavstvo*, № 3, pp. 32–34.
8. Leychik, V. M. (1973), *Terms-synonyms, doublets, equivalents, variants [Terminy-sinonimy, dublety, ekvivalenty, varianty]*, *Aktual'nye problemy leksikologii i slovoobrazovaniya*, Novosibirsk, Vyp. 2, pp. 103–107.
9. Lozova, N. H. (2016), *The ideographic representation of the cognitive-space names of the subjects of cultural activity in the Ukrainian language : Author's thesis [Ideografichna reprezentatsiia kohnitosemnoho prostoru nazv subiektiv kulturnoi diialnosti v ukrainskii movi : dys. ... kand. filol. nauk]*, Lutsk, 235 p.
10. Lotte, D. S. (1982), *Issues of borrowing and streamlining foreign terms and term elements [Voprosy zaimstvovaniya i uporyadocheniya inoyazychnykh terminov i terminoelementov]*, Nauka, Moscow, 152 p.
11. Martyniak, O. A. (2010), *Synonymy and variability in Ukrainian scientific and technical terminology : Author's thesis [Synonimiia ta variantnist v ukrainskii naukovotekhnichnii terminolohii : dys. ... kand. filol. nauk]*, Lviv, 399 p.

12. Ryapolova, M. A. (1997), *Typical models of semantization of significant vocabulary in CO and MAC (comparative characteristic in the aspect of targeting lexicographic text) : Synopsis of thesis [Tipovye modeli semantizatsii znamenatel'noy leksiki v SO i MAS (sravnitel'naya kharakteristika v aspekte adresnosti leksikograficheskogo teksta) : avtoref. dis. ...kand. filol. nauk]*, Belgorod, 22 p.

13. Tabanakova, V. D. (2001), *Ideographic description of scientific terminology in special dictionaries : Author's thesis [Ideograficheskoe opisanie nauchnoy terminologii v spetsial'nykh slovaryakh : dis. ... doktora. filol. nauk]*, Tyumen, 288 p.

Sources of illustrative materials

14. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 2163-93. Winemaking Terms and definitions [Vynorobstvo. Terminy ta vyznachennia]*, State standard of Ukraine, Kyiv, 1993, 92 p.

15. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 2073:2009. Canned Vegetables and Fruit. Technological processes and methods of preservation. Terms and definitions [Konservy ovochevi ta fruktovi. Tekhnolohichni protsesy ta sposoby konservuvannia. Terminy ta vyznachennia ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2009, 19 p.

16. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 2629-94. Groats, by-products and waste. Terms and definitions [Krupy, pobichni produkty i vidhody. Terminy ta vyznachennia]*, State standard of Ukraine, Kyiv, 1994, 44 p.

17. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 4422:2005. Dairy industry. Production of butter. Terms and definitions [Molochna promyslovist'. Vyrobnnytstvo masla. Terminy ta vyznachennia ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2006, 14 p.

18. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 4420:2005. Dairy industry. Production of cheese. Terms and definitions [Molochna promyslovist'. Vyrobnnytstvo syru. Terminy ta vyznachennia ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2006, 13 p.

19. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 4424:2005. Meat industry. Production of meat products. Terms and definitions [Miasna promyslovist'. Vyrobnnytstvo miasnykh produktiv. Terminy ta vyznachennia ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2005, 29 p.

20. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 3139-2015. Brewing. Terms and definitions [Pyvovarinnia. Terminy ta vyznachennia ponjat']*, UkrNDNCZ, Kyiv, 2015, 26 p.

21. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 3139-95. Brewing. Terms and definitions [Pyvovarstvo. Terminy ta vyznachennia]*, State standard of Ukraine, Kyiv, 1995, 29 p.

22. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 2633:2007. Confectionery production. Terms and definitions [Produktsiia kondyterskoho vyrobnytstva. Terminy ta vyznachennia ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2009, 42 p.

23. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 3001:2008. Margarine products. Production. Terms and definitions [Produktsiia marharynova. Vyrobnnytstvo. Terminy ta vyznachennia ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2009, 24 p.

24. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 3966:2009. Terminological work. Principles and rules for the development of standards for*

the timing and definition of concepts [Terminolohichna robota. Zasady i pravyla rozroblennia standartiv na terminy ta vyznachennia poniat], State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2009, 30 p.

25. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 2597-94. Equipment for the production of bakery and flour confectionery products. Terms and definitions [Ustatkuvannia dlia vyrobnytstva khlibobulochnykh ta boroshnianskykh kondyterskykh vyrobiv. Terminy ta vyznachennia]*, State standard of Ukraine, Kyiv, 1994, 33 p.

26. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU – Derzhavnyi Standart Ukrainy] 2567:2007. Sugar production. Terms and definitions [Cukrove vyrobnytstvo. Terminy ta vyznachennia ponjat]*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2009, 23 p.

27. Opeida, Y., Shvaika O. (2008), *Glossary of terms on chemistry [Hlosarii terminiv z khimii]*, Donetsk, 738 p.

28. Pustovit, L.O. (2000), *Dictionary of foreign words [Slovyk inshomovnykh sliv]*, Dovira, Kyiv, 1018 p.

О. В. Нарушевич-Васильева,

*Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
кафедра журналистики*

ЯВЛЕНИЕ СЕМАНТИЗАЦИИ В ГОСУДАРСТВЕННЫХ СТАНДАРТАХ УКРАИНЫ (НА МАТЕРИАЛЕ ТЕРМИНОЛОГИИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ)

В статье рассмотрены особенности семантизации украинской терминологии пищевой промышленности в государственных стандартах Украины. Проанализированы типичные ошибки, выявленные в дефинициях терминопонятий научно-производственной сферы. Сделан вывод о необходимости устранения отмеченных недостатков для нормализации национально-языковой формы выражения терминологических единиц и унификации их логико-понятийного содержания.

Ключевые слова: термин, пищевая промышленность, семантизация, дефиниция, терминологическая дублетность.

O. V. Narushevych-Vasylieva,

*National University «Odesa Law Academy»,
Department of Journalism*

SEMANTIZATION IN THE GOVERNMENT STANDARDS OF UKRAINE (BASED ON FOOD INDUSTRY TERMS MATERIAL)

The *purpose* of the article is to analyse peculiarities of semantization of Ukrainian terminology in the government standards of Ukraine. Definitions of the terms of the Food Industry in the government standards of Ukraine were defined as an *object* of this paper.

Our study is based on categorical approach, according to which in definitions that reveal semantic of term, we searched for patterns, determined by some term category. Research material are definitions of terms of the Food Industry that belong to the same notion category / theme group / subgroup. Usage of *methods* of logical-notional, lexical-semantic

and component analysis gives the opportunity to define non-system notions, connected to inaccurate phrasing of terms definitions in regulatory technical documentation.

As the *result* of performed analysis typical errors in the definitions of the terms of this scientific and manufacturing areas were defined. First of all it is logical mistakes, that appear mainly as a result of breaking the rule of notions division (correlative division, the unity principle of division, continuity of division). In question is still the necessity of further execution of works in field of removal of unwanted synonymy of naming of terms of Food Industry, that left its mark in terminological area of practice. The article **concludes** that in order to normalize the national-linguistic forms of expression of terminological units and unification of their logical-notional substance it is necessary to remove the above mentioned problems.

Practical significance of the results of the research is that its results can be used in the training courses «Fundamentals of Terminology», «Lexicology», «Lexicography» as well as in compiling government and industry standards of Ukraine.

Key words: term, Food Industry, semantization, definition, terminological duplication.